

ИДРИСОВА Н. А. Педагогическое моделирование как условие формирования здорового образа жизни школьников.

Рассматриваются различные педагогические модели формирования здорового образа жизни школьников, применяемых в современном образовательном пространстве, проводится детальный анализ их действия. Даются рекомендации для практического применения в данных моделях в различных вариациях, учитывающих поэтапное развитие личности ребенка.

Ключевые слова: педагогические модели, воспитательно-образовательный процесс, формирование здорового образа жизни.

IDRISSOVA N. A. Pedagogical modeling as a condition of a healthy lifestyle schoolchildren.

Various pedagogical models for healthy lifestyle schoolchildren used in modern educational space, a detailed analysis of their actions. Recommendations are given for practical applications in data models in different variations, taking into account the phased development of the child's personality.

Keywords: pedagogical models, educational and learning process, promoting a healthy lifestyle.

УДК 378.141(477)

**Кобрій О. М.
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка**

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ВНЗ УКРАЇНИ НАПРИКІНЦІ ХХ – НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

У статті простежуються модернізаційні зміни у змісті вищої педагогічної освіти, що стосуються пропонованої інформації та досвіду майбутньої діяльності студентів педагогічних ВНЗ. Виявлено тенденції, що стали результатом демократичних перетворень у ВНЗ України впродовж радянського періоду.

Ключові слова: зміст вищої педагогічної освіти, тенденції, демократичні перетворення, ВНЗ України, кінець ХХ – початок ХХІ ст.

Спрямованість зусиль сучасного педагога на забезпечення різнобічного гармонійного розвитку особистості означає реалізацію демократичних принципів побудови навчального процесу, які б відповідали соціальному замовленню і виходили із закономірностей навчання. Адже будь-яка система освіти, як і педагогічна наука, відображає потреби суспільства, тобто основою життєдіяльності вважає ідею побудови гуманного суспільства. Водночас вітчизняна освіта повинна орієнтуватися на перспективу, стратегічні цілі Української держави, а тому – забезпечувати умови для демократичної освіти, розвитку громадянського самоусвідомлення, почуття власної національної гідності.

Модернізація змісту вищої педагогічної освіти передбачає істотні зміни

передовсім у змісті навчальних дисциплін, особливо педагогічних, – аналіз обсягу та якості інформації протягом радянського періоду, його пріоритетів та досвіду ВНЗ радянського періоду для поліпшення фахової підготовки студентів допоможе прогнозувати розвиток змісту педагогічних дисциплін у майбутньому, подбати про забезпечення їхньої самореалізації, світогляду та компетентності.

Щоб функціонування освітніх закладів відповідало сучасним умовам, важливо, звісно, опираючись на силу традицій, відображати в їх діяльності потреби суспільства, засвоювати рівень європейських стандартів в освіті. Інноваційний навчально-виховний процес стимулюватиме привнесення прогресивних змін у соціальне середовище, культуру, що означатиме інноваційні зміни у традиційній парадигмі освіти. “Нині в Україні розгортається процес змін, що мають на меті всебічне забезпечення інтересів людини, сприяння її прагненню жити й творити в гармонії зі своїм соціальним оточенням, суспільними цінностями і природою. Спираючись на цей підхід, Україні потрібно забезпечити цілісну політику гуманітарного розвитку, адекватну завданням модернізації суспільства згідно із загальноєвропейськими тенденціями і національними пріоритетами”, – підкреслюється в Концепції гуманітарного розвитку України [263].

Аналіз психолого-педагогічних праць засвідчив, що на формування змісту педагогічних дисциплін вплинули теоретико-методологічні концепції та положення теорії діяльності (К. Абульханова-Славська, В. Давидов, Д. Ельконін, І. Ломпшер, А. Маркова та ін.), розвитку (Л. Виготський, Г. Костюк, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн та ін.), творчості (В. Моляко, С. Сисоєва та ін.), виховного навчання (С. Золотухіна, О. Савченко [10] та ін.), модернізації сучасної вищої освіти (А. Бойко, Г. Васянович, В. Кремень, С. Ніколаєнко [9] та ін.), індивідуалізації та особистісно орієнтованого навчання і виховання (І. Богданова, М. Чобітько та ін.).

У досліджуваний період були з'ясовані сутність демократичного змісту освіти (В. Ледньов), окреслені його орієнтири (О. Вишневський [3], О. Сухомлинська [13] та ін.), обґрунтована необхідність включення особистості до перетворювальної діяльності (О. Корсакова, С. Трубачова та ін.). Науковці визначають зміст підготовки вчителя у контексті побудови громадянського суспільства (Т. Завгородня [6]), особливості виховання громадянина України (А. Капська), поширення українського шкільництва та формування національної свідомості (І. Руснак, М. Чепіль [14]), розкривають трансформаційні процеси в ВНЗ України (Н. Дворникова, О. Дубасенюк, І. Зязюн [7], К. Корсак та ін.), інноваційні аспекти професійно-педагогічної підготовки вчителів (формування творчого мислення – О. Акімова, особистісно орієнтований підхід – І. Бех [1], побудова розвивального підручника – А. Фурман [15]).

Важливі аспекти удосконалення професійно-педагогічної підготовки вчителя в історії вищої школи України знаходимо у розробках учених щодо її побудови впродовж XIX – першої чверті XX ст. (Н. Дем'яненко [5]), дослідженнях, які стосуються теорії педагогічної підготовки фахівця: професійно-педагогічної підготовки вчителя (І. Зязюн [7]), підготовки вчителя до творчої діяльності (М. Вачевський [2], В. Сисоєва, Р. Скульський), дослідницької роботи (Г. Кловак) та ін. Загальнотеоретичні основи історичних освітніх процесів склали коло наукових інтересів А. Вихруща, М. Євтуха, Т. Куцаєвої, В. Майбороди, І. Руснака, М. Ярмаченка. Важливими аспектами побудови змісту вищої педагогічної освіти стають: зорієнтованість на розвиток і виховання (О. Вишневський [3], Б. Степанишин [12]); включення мотиваційної сфери до структури самонавчання (Т. Гусак); особливості структурування змісту освіти педагогів (М. Лещенко); тенденції розвитку педагогічної освіти (А. Глузман [4], В. Луговий [8]); створення умов удосконалення самостійної пізнавальної діяльності (М. Солдатенко) тощо. Отож проблема змісту педагогічної діяльності була пов'язана, як правило, з професійною підготовкою вчителів. Однак важливо виявити тенденції, які стали б продовженням демократичних перетворень у змісті вищої педагогічної освіти в радянський період та давали можливість прогнозувати її розвиток у майбутньому.

Мета статті – простежити модернізаційні зміни у змісті вищої педагогічної освіти, що стосуються пропонованої інформації та досвіду майбутньої діяльності студентів педагогічних ВНЗ, та виявити тенденції, що стали результатом демократичних перетворень у ВНЗ України впродовж радянського періоду.

Починаючи з 90-х рр. XX ст., проблема розробки змісту педагогічної освіти актуалізувалася стосовно потреб пізнавальної діяльності особистості, про що свідчать праці Т. Алексеєнко, В. Лозової, О. Савченко [10] та ін. Водночас з'являються твори, в яких науковці і практики орієнтують студентів на перетворювальну діяльність та використання розвивальних і виховних можливостей навчальних занять (О. Корсакова, А. Фурман [15] та ін.).

Завдяки увазі до введення компонентів, зорієнтованих на розвиток і виховання, процес оновлення змісту вищої освіти значно активізується, зокрема актуалізуються його розвантаження та збалансування, засуджується культ інформації (О. Вишневський [3]) тощо, котрі позначилися на педагогічних дослідженнях кінця XX – початку XXI ст. щодо організації навчальної діяльності учнів та студентів. У цей період проводяться дослідження процесів самонавчання (Г. Селевко), самовиховання (Н. Вишнякова), саморозвитку (В. Шевченко) особистості, а також психологічних засад підготовки фахівця (М. Савчин), розвитку творчого

потенціалу особистості (І. Зязюн [7], В. Моляко, В. Роздобудько та ін.).

На виконання рекомендацій Міністерства освіти щодо запровадження тестування як вступних випробовувань абітурієнтів (1993), виникла необхідність розробки освітніх стандартів у професійній освіті України. Учені-педагоги С. Гончаренко, Н. Ничкало, В. Петренко та ін. видають "Державні стандарти професійної освіти", поради щодо забезпечення якості вищої освіти в умовах входження до європейського освітнього простору, які пропонують обов'язкову для засвоєння інформацію (з усіх навчальних предметів). Постанова Кабінету Міністрів України "Про розроблення державних стандартів вищої освіти" (1998) та відповідні вимоги до цих стандартів (у додатку до постанови) встановлюють обсяг та якість освітньої та фахової підготовки, які складають основу оцінювання освітньо-кваліфікаційного рівня громадян (незалежно від форм одержання вищої освіти).

Відтак Т. Гусак розглядає потребу включення мотиваційної сфери у структуру самонавчання, М. Солдатенко з'ясовує умови удосконалення самостійної пізнавальної діяльності, В. Лейфура досліджує навчальні модулі як засіб організації самостійної роботи студентів в умовах рейтингової системи. Стало очевидним, що перебудова змісту сучасної освіти передовсім пов'язана з акцентом на самостійну роботу учня чи студента. У цьому сенсі важливими стали шляхи модульної побудови змісту навчальних дисциплін та використання для цього відповідних засобів у ВНЗ та школах, які детально розглянули С. Верещак, О. Лозова, А. Фурман [15]. За системою рейтингу розробляються різні види навчання, в т. ч. диференційоване. Ідеї А. Фурмана щодо організації модульного навчання, побудови змісту підручника за модульним принципом стають визначальними у викладанні сучасних педагогічних дисциплін. До того ж міні-підручник у модульно-розвивальній системі А. Фурмана стає цінним засобом саморозвитку та самоуправління (під час вивчення будь-яких вузівських дисциплін) [15, с. 25] (зміст такого міні-підручника чи освітньої програми має орієнтуватися, за А. Фурманом, на власне самоутвердження та духовне зростання молодшої людини [15, с. 26]).

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. ведеться активний пошук концептуальних засад формування змісту гуманітарної освіти й обґрунтування методологічних підходів до формування цінностей освіти загалом. Переорієнтація системи цінностей зумовила активну розробку нових підходів до навчання і виховання, а зміщення акцентів у ціннісних орієнтаціях людини потребує уточнення їхнього змісту, співвідношення освітніх традицій з вимогами щодо освіти (А. Ярошенко). На нашу думку, саме на основі цієї методології повинен вестися пошук моделі освіти, зважаючи на сучасний історичний період розвитку суспільства. У цьому

сенсі цікавим є дослідження І. Долголенко, присвячене трансформації змісту освіти й аналізу чинників концептуальних зрушень в освітніх системах, які виявляються в динаміці зміни парадигм освіти.

Безумовно, зміна орієнтирів у змісті шкільної і вищої освіти сьогодні супроводжується обґрунтуваннями необхідності зорієнтованості виховання на національні і громадянські цінності, що сприяє становленню патріотичної свідомості майбутнього вчителя. Цінними досягненнями в педагогічній науці є дослідження змісту підготовки вчителя у контексті побудови громадянського суспільства (Т. Завгородня [6]), особливостей виховання громадянина України (А. Капська), поширення українського шкільництва та формування національної свідомості (І. Руснак, М. Чепіль [14]).

Особливе місце у побудові системи вищої освіти належить дослідженням сутності людини, які заклали методологічне підґрунтя для визначення стратегії вітчизняної вищої освіти та концептуальних засад теорії виховання (А. Розенберга, В. Андрущенко, Т. Троїцької, А. Ярошенко). Сьогодні важливо зосередитися на тому, що є в кожній людині унікальним, неповторним і через що вона є не лише видовим індивідом, а й особою, суб'єктом. Водночас із педагогічного погляду цінними є питання морального перетворення людини і глибинних внутрішніх трансформаційних процесів, які відбуваються в особі внаслідок свідомої ціннісної орієнтації та вибору відповідних мотиваційних пріоритетів.

У світоглядних судженнях О. Вишневецького, який опирається на твори Г. Ващенко, К. Роджерса й інших педагогів і психологів, знаходимо підсумок християнського трактування сутності людини як істоти, котра завжди вдосконалюється, стає кращою, вибирає свій життєвий шлях, і це неможливо зробити без неї самої [3, с. 12-25]. У цьому зв'язку, наголошує педагог, людина як істота двоєдина (яка має тіло і душу) повинна себе бачити відповідальною перед Богом і водночас активною та наполегливою у досягненні своїх цілей. Звідси, сучасна загальнопедагогічна підготовка вчителя має містити такі світоглядно-філософські сентенції, про що свідчать також результати дослідження практичної готовності майбутнього вчителя (О. Безпалько, В. Вишківська, А. Капська, М. Пантук, В. Роменець, Р. Скульський, Г. Троцько та ін.), які розглядають християнські засади у підготовці майбутніх учителів. Крім цього, вже наприкінці ХХ ст. педагогами-практиками, за нашими спостереженнями, такі питання вводяться у зміст педагогічної підготовки майбутніх фахівців непедагогічних спеціальностей (фізичної реабілітації, менеджменту організацій, інформатики тощо).

У ХХІ ст. продовжується розробка концепції професійно-педагогічної підготовки вчителя, започаткована у другій половині ХХ ст. О. Абдуліною, Л. Пуховською та іншими вченими, а також змісту готовності вчителя до професійної діяльності (Г. Васянович, І. Зязюн [7] та ін.), орієнтації на

творчість (М. Вачевський [2], О. Клепиков, С. Сисоєва та ін.). Проводяться дослідження щодо наповнення змісту актуальних питань педагогічної науки й освіти, практичної підготовки студентів до роботи вчителя (О. Адаменко, М. Чепіль [14]) тощо. Формуються наукові школи, об'єднані окремими напрямками дослідження професійної підготовки вчителя (О. Мороз, М. Чепіль [14] та ін.).

Водночас починає визначатися культурологічно-світоглядна і психолого-педагогічна тематика різноманітних видів підготовки студентів непедагогічних спеціальностей (О. Белова, Л. Бобко, В. Козаков, М. Лазарев, А. Головчук). Важливим підходом до перетворення сучасного змісту вищої педагогічної освіти стає курс на інтеграцію навчальних дисциплін, який забезпечуватиме підготовку до різних видів педагогічної діяльності. Відтак до змісту такого інтегрованого педагогічного „простору” входять як філософські питання виховання й освіти, теорії навчання й освіти, школознавства, етнопедагогіки, основ педмайстерності, так і матеріал з історії зарубіжної та вітчизняної педагогіки, технологій навчально-виховного процесу, соціології освіти тощо.

Особливими компонентами педагогічної підготовки майбутніх фахівців стають особистісно орієнтована (І. Бех [1], М. Чобітько та ін.) і комунікативна (В. Кан-Калик, А. Мудрик та ін.). Висвітлення нового стилю педагогічного мислення (О. Вишневський [3], Д. Яковлева та ін.) також стає цінним для підготовки фахівців будь-якого профілю. У цьому сенсі велика увага приділяється допрофесійній підготовці та пропедевтичній роботі серед випускників шкіл, налаштованих на вступ у ВНЗ.

Дослідження В. Сагарди [11], О. Поживілової щодо управління науково-методичною роботою педагогічних кадрів також виходять на рівень загальнопедагогічної підготовки усіх фахівців, оскільки для них завжди залишається актуальною сфера управління людьми та навчально-виховним процесом. Так, у навчальному посібнику для студентів вищих навчальних закладів “Педагогіка управління” розкриваються особливості такої підготовки. Знову актуальними стають проблеми готовності студента до педагогічної професії (О. Мороз, В. Сластьонін), самоосвіти, самовдосконалення майбутніх педагогів (В. Шевченко, Т. Шестакова) тощо. Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про зростання інтересу до питань формування педагогічної творчості (О. Кривильова, В. Кан-Калик, Р. Скульський, С. Сисоєва), інноваційної професійної (І. Гавриш, дослідницької (Г. Кловак, А. Степанюк) діяльності, професійної компетентності (С. Золотухіна, А. Хуторський) вчителів, реформування сучасної педагогічної освіти в країнах ЄС, пов'язаного з удосконаленням змісту широкого кола компетентностей майбутніх фахівців (А. Сбруєва). І. Зязюн зосереджує увагу на тому, що усвідомлення змістової сутності педагогічної професії, механізмів і меж педагогічної дії стає підґрунтям для

формування здібностей, ставити і розв'язувати професійні завдання будь-якого рівня складності – від практичних до методологічних [7]. Це уможлиблює пізнання на рівні свідомості й підсвідомості таких складових педагогічної дії та її якісних характеристик, як “кваліфікація”, “компетентність”, “педагогічна майстерність”, “педагогічна техніка”, “педагогічна творчість”. Єдність теорії та практики в підготовці фахівця, усвідомлення сутності професійної орієнтації, технологій і форм успішної організації педагогічного процесу, тенденцій та перспектив підготовки, професійного самовдосконалення та інші проблеми загальнопедагогічної підготовки майбутніх фахівців у сучасних вищих педагогічних навчальних закладах України на сучасному етапі розвитку суспільства досліджуються у працях А. Алексюка, А. Бойко, І. Зязюна [7], В. Лозової, О. Мороза, О. Савченко [10], В. Семиченко, С. Сисоєвої, В. Сластьоніна, М. Чепіль [14] та ін.

У XXI ст. набули значного поширення ідеї вільного виховання, пов'язані з відповідними вимогами до обсягу та структури інформації у змісті освіти. Обов'язком викладача стає виокремлення фактів, що відіграють важливу роль у вихованні та навчанні молодих людей. Тому зміст педагогічних дисциплін важливо розглядати у контексті неперервної освіти (В. Андрущенко, Р. Гуревич, А. Коломієць), перспектив вищої педагогічної освіти (А. Алексюк, О. Глузман [4]), педагогічної майстерності (І. Зязюн [7], О. Лавриненко), історії й філософії вищої освіти (В. Кремень, В. Луговий [8], С. Ніколаєнко [9] та ін.).

Дотичними до проблеми формування змісту педагогічних дисциплін є процеси, пов'язані з удосконаленням його інформативного компонента. Йдеться про дослідження щодо забезпечення гуманітаризації (В. Кремень, Г. Онкович та ін.), інтеграції (І. Козловська) вищої освіти, різноманітного характеру освіти (А. Бойко, С. Власенко), дистанційного (Л. Васильченко, А. Капська), профільного (О. Савченко [10]) навчання тощо. До того ж потреба модернізації змісту вищої педагогічної освіти зумовлена тенденцією забезпечення якісної освіти впродовж усього життя. С. Ніколаєнко зазначає: “Висока якість освіти передбачає взаємозв'язок освіти і науки, педагогічної теорії та практики і визначається стандартами освіти, оцінкою якості освітніх послуг суспільством. Держава спільно з громадськістю здійснює перманентний моніторинг якості освіти, забезпечує його прозорість, сприяє розвиткові громадського контролю” [9, с. 180].

Національна доктрина розвитку освіти (2002), Державна програма “Вчитель” (2002), стали підґрунтям формування різноманітних концепцій визначення майбутнього освіти України. Концептуальні засади розвитку педагогічної освіти в Україні та її інтеграції в європейський відкритий простір (2004) обґрунтували необхідність найважливіших орієнтирів освіти.

Модернізаційні зміни у змісті вищої педагогічної освіти репрезентуються ідеями, які були виявлені нами (за допомогою аналізу сучасних зарубіжних видань) та вказують на необхідність забезпечення: 1) вільної освіти (М. Варнак, Р. Номбріх), що дозволяє кожній інституції самостійно визначати стандарти, на протипагу досвіду СРСР; 2) освіти, побудованої на засадах гуманістичної психології; 3) активізації дистанційної освіти (Г. Мердок, Д. Літл, Р. Пол та ін.); 4) підвищення відповідальності за навчання (Л. Дікінсон), 5) самостійного навчання без посередництва педагога (С. Уайт); 6) забезпечення якості вищої освіти (Д. Веблер, Г. Вінклер, Е. Маєр, В. Селер, Е. Пашке, Р. Прайсер (Німеччина), Ж. Паррі (Франція), Ю. Реїд (Англія), С. Капланіс (Греція), Р. Ран (Пакистан) та ін.); 7) переходу від змісту, що наголошує на знаннях, до широких компетенцій, коли акцент ставиться на можливостях студентів, а не на інформованості (П. Вольф, Д. Дежуре, Дж. Хакс). Попри переважне для багатьох країн скорочення соціально-гуманітарних дисциплін, пропонується розгляд питання про підвищення рівня педагогічної підготовки фахівців (Р. Номбріх). Чимало педагогів-дослідників розкривають особливості інноваційних процесів в європейській вищій освіті (у контексті Болонського процесу). Перспективами дослідження є аналіз педагогічного інструментарію реалізації виявлених ідей стосовно розвитку змісту сучасної вищої педагогічної освіти на практиці.

Використана література:

1. Бех І. Д. Виховання підростаючої особистості на засадах нової методології / Іван Дмитрович Бех // Педагогіка і психологія. – 1999. – № 3. – С. 5-14.
2. Вачевський М. В. Теоретико-методичні засади формування у майбутніх маркетологів професійної компетенції: монографія / Мирон Васильович Вачевський. – К.: ВД “Професіонал”, 2005. – 364 с.
3. Вишневецький О. Сучасне українське виховання. Педагогічні нариси / Омелян Вишневецький; Львівське обласне педагогічне товариство ім. Г. Ващенка. – Л.: Львівський науково-методичний інститут освіти, 1996. – 238 с.
4. Глузман А. В. Тенденції розвитку університетського педагогічного образования в Україні: дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Александр Владимирович Глузман. – К.: Інститут педагогіки і психології професійного образования АПН України, 1997. – 479 с.
5. Дем’яненко Н. Педагогічна парадигма вищої школи України: генеза й еволюція / Наталія Дем’яненко // Філософія освіти. – 2006. - № 2 (4). – С. 256-265.
6. Завгородня Т. Вдосконалення змісту педагогічної освіти в контексті розвитку громадянського суспільства / Тетяна Завгородня // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць: Педагогіка і психологія. – Чернівці: Рута, 2003. – Вип. 177. – С. 69-74.
7. Зязюн І. А. Філософія педагогічної якості в системі неперервної освіти / Іван Андрійович Зязюн // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. – 2005. – № 25. – С. 13-18. – [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://eprints.zu.edu.ua/853/1/05ziasno.pdf>
8. Луговий В. І. Тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні: (теоретико-методологічний аспект): дис. ... д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / Володимир Іларіонович Луговий. – К.: Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, 1995. – 429 с.
9. Ніколаєнко С. М. Вища освіта – джерело соціально-економічного і культурного розвитку суспільства / С. М. Ніколаєнко. – К.: Знання, 2005. – 319 с.

10. Савченко О. Цілі й цінності реформування сучасної школи / Олександра Савченко // Шлях освіти. – 1996. – № 1. – С. 20-23.
11. Сагарда В. В. Система підготовки педагога в університеті / Володимир Васильович Сагарда // Рад. школа. – 1991. – № 10. – С. 73-77.
12. Степанишин Б. Навчання – не самоціль, а розвиток і виховання (зміст освіти) / Борис Степанишин // Рідна школа. – 1997. – № 3-4. – С. 40-44.
13. Сухомлинська О. Історико-педагогічний проєкт: нові підходи до загальних проблем / Ольга Сухомлинська. – К. : АПН, 2003. – 68 с.
14. Чепіль М. Теорія і практика формування національної свідомості дітей та молоді Галичини (друга половина ХІХ – перша третина ХХ ст.) : монографія / Марія Чепіль. – Дрогобич : Відродження, 2001. – 503 с.
15. Фурман А. Теорія і практика розвивального підручника : монографія / А. Фурман. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 288 с.

КОБРИЙ О. Н. Особенности модернизации содержания высшего педагогического образования в ВУЗах Украины в конце XX – начале XXI ст.

В статье прослеживаются модернизационные изменения в содержании высшего педагогического образования, что касаются предлагаемой информации и опыта будущей деятельности студентов педагогических ВУЗов. Выявлены тенденции, которые стали результатом демократических превращений в ВУЗах Украины на протяжении советского периода.

Ключевые слова: содержание высшего педагогического образования, тенденции, демократические превращения, ВУЗы Украины, конец XX – начало XXI ст.

KOBRİY O. Peculiarities of modernization of the content of higher education at higher educational establishments of Ukraine at the end of the 20th – the beginning of the 21st centuries.

The article reveals modernization changes in the content of pedagogical studies, that concern provided information and the experience of the future activities of pedagogical university students. The author traces tendencies that led to democratic changes at higher educational establishments of Ukraine during the Soviet period.

Keywords: content of higher pedagogical education, tendencies, democratic transformation, higher educational establishments of Ukraine, the end of the 20th – the beginning of the 21st centuries.

УДК 378.091.12.011.3-051:78

**Ковалик П. А.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова**

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В СУЧАСНИХ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ УМОВАХ

У статті розглядається проблема педагогічної взаємодії як соціально-психологічного феномена, підкреслюється роль толерантності, емпатії у фаховій діяльності майбутніх учителів музики.

Ключові слова: педагогічна взаємодія, толерантність, емпатія, професійно-педагогічна підготовка, співчуття, співпереживання.